

4.

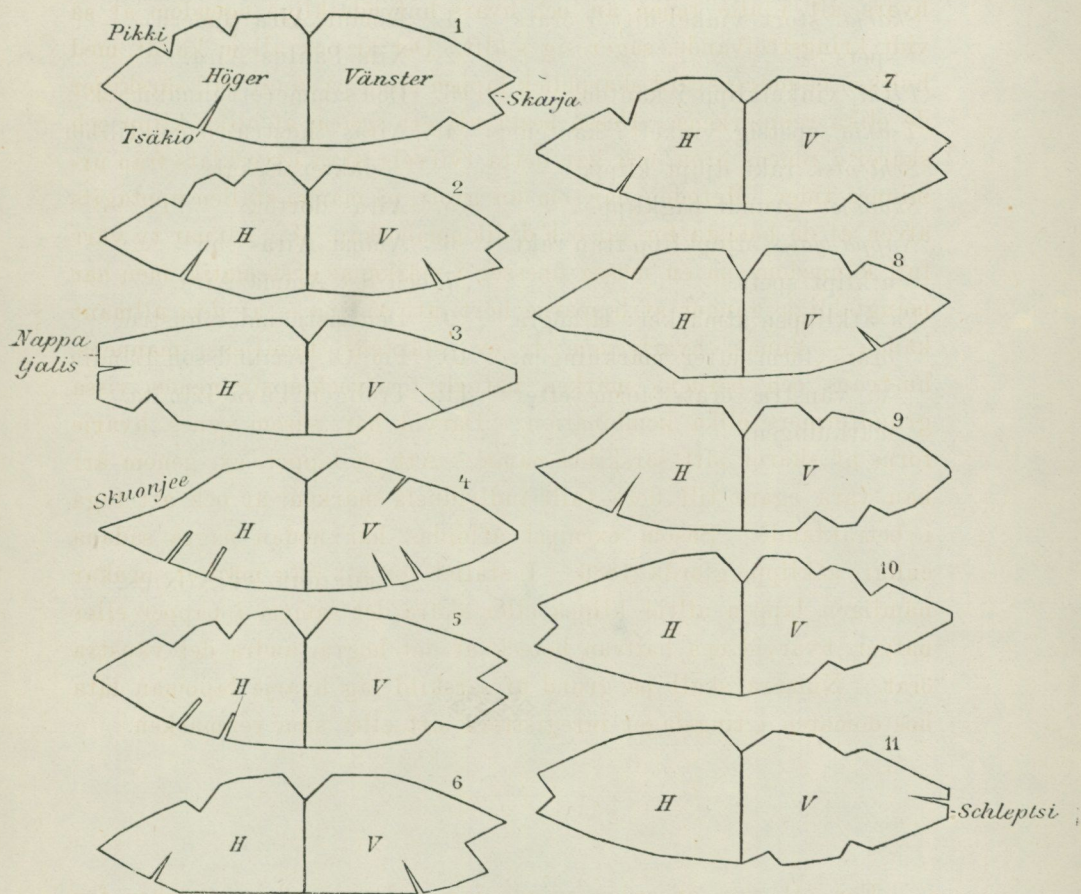
Lapparnes renmärken.

Ett etnografiskt-juridiskt bidrag.

Ett genomgående drag hos alt äkta lapskt är en stark logik och lagbundenhet. Om än denna egenskap i juridisk mening på många håll numera visar sig snarare som vördnad för de gamla traditionella lagarna än såsom bokstaflig laglydnad, så finner man dock småningom, att äfven laglydnaden är starkt utpräglad hos kärnan af lapska *folket*. De få moderna språkforskare, som vetenskapligt och grundligt studerat lapska *språket*, prisa ock enstämmigt dess lika märkvärdiga som intressanta lagbundenhet. Så är det ock på det *etnografiska* området, ju mer man studerar dessa i början skenbart oviktiga och regellösa företeelser. Men »pittoreskmakeriet» hos tillfälliga författare och ytliga betraktare gör, att sådant mera sällan blir iakttaget eller ordentligt framhållet. Därtill kommer, att en mängd etnografiska förhållanden utplånas och bortblandas hos de lappar, som stå i lifigare beröring med bofasta. En fullt kompetent forskare skulle helt visst uti den vackra ornamentiken på deras snidade och skurna föremål, trots dess uppblandning med moderna element, finna en intressant estetisk kedja, hvars första länkar

tvifvels utan gå långt, långt mot öster. Lika eller än mera lagbundet utvecklade äro en mängd bruk af ren *praktisk* betydelse. Hit hör t. ex. *renmärknings*. Hur viktig denna är för ett folk, hvars alt i allo renen är, och hvars hufvudsakliga egendom är så vidt kringströfvande, säger sig själf. Det är ock allom känt, med hvilken beundransvärd skarpblick lappen ännu på långt håll särskiljer de olika renmärkena. Dessa bestå uti ett *system* af olika klipp och skårar i renens öron, och har detta tvifvels utan utvecklats från urminnes tider. Metoden har, om än groft, på många ställen upptagits äfven af de bofasta för får och dylik småboskap. Jag saknar ty värr full kännedom om en massa finesser i märkenas systematik, men har mångfaldiga gånger af lapparne hört, att sådana — af *dem* allmänt kända — finnas, hvarigenom t. ex. släktens, familjens, mannens, hustruns och barnens märken naturligt utveckla sig genom vissa grundformers olika kombination. Därvid har, såsom synes, hvarje form af skårar sitt särskilda namn. Att en lapp t. ex. genom arf kan vara egare till flere fullt individuela märken, är ock att taga i betraktande. Såsom exempel afbildas här nedan några sådana enligt afklipp, gjorda 1886. I stället för att *rita* märket, brukar nämligen lappen alltid klippa eller skära det samma i papper eller näfver, hvarvid ena halfvan betecknar det högra, andra det vänstra örat. Numera skall på grund af särskild lag hvarje lappman låta hos domaren i tingslaget inregistrera sitt eller sina renmärken.

För ett par år sedan visade jag nedanstående renmärken för den bekante isländaren, geologen T. Thoroddsen, som mycket frapperades af själfva sakens likhet med hans landsmäns sätt att märka *sina* renar — *fåren*. Äfven de ha olika formade snitt och en utvecklad terminologi. Det kunde vara af intresse att höra, huru andra nomadiserande eller snarlika folk pläga göra.

19. Prof på renmärken

från Lule lappmark.

Afklippen, hvilka äro gjorda af lappmannen Per Ol. Amundsson Ländta,
 förvaras i Nordiska museet.

Terminologi.

Skarja, stort vinkelsnitt i örats spets.

Pikki, vinkelklipp i kanten.

Tsäkio, spetsig vinkel i kanten.

Schleptsi, rakt djupt klipp.

Skuonjee, grundt bågklipp.

Nappa-tjalis, djupklipp från rakt afklipt spets.

På afklippen utmärker: H högra örats form efter märkningen.

V vänstra örats form efter märkningen.

Motstående märken tillhöra:

1. Abmut Aira (fadern).
2. Nils Paulus Aira.
3. Den samme (ett annat märke).
4. Airas hustru, som tillhör släkten Sékal.
5. Airas dotter.
6. Amma Airas son.
- 7 och 8. Amma Aira.
9. Den sistnämdes hustru.
10. Per Ol. Amundsson Ländta.
11. Troligen Pava Ländta.

FREDRIK SVENONIUS.

